

TOVERI

Lännen suomalaisen työväen lehtenä. Painoyksikkö: Astoria, Oregon, joka päivä paitsi sunnuntai.

TOIMITUSKUNTA:
W. N. REIVO LAURI MOLLANEN
ADOLPH SALMI K. E. HEIKKINEN
A. B. MAKELA

TOVERI
(THE COMRADE)

The organ of the Finnish workers in the Western states. The only Finnish daily in the West. Published daily, except Sundays, at Astoria, Ore., by the Western Workers' Publishing Society.

Ilmestysmaksu 40c palstatuomalla. Kuolessa-ilmotukset \$1.50 kerta ja kuukausittain \$2.00 kerta. Kihlaus, syntymä- ja avioliitot-ilmotukset 50c kerta, haluttuun aikaan. Naimenmuutokset 25c kerta, naimen-ilmotukset \$1.50 kerta, avioero-ilmotukset \$1.00 kerta. Seisovat ilmoitukset sopimukseen mukaan. Satunnaisista ilmoituksista tulee rahaa seurata mukana. Englanninkielistä suomenkieliksi suomenta.

Advertising rates in effect July 1, 1912, 40 cents per inch. Special discounts allowed for larger and continuous advertisements.

TOVERI, BOX 99, ASTORIA, ORE.
AUG. NIKULA, Manager.

Entered as second-class mail matter July 18, 1912, at the postoffice at Astoria, Oregon, under the Act of March 3, 1879.

TILAUSHINNAT
Yhdysvalloissa ja Kanadassa:
Yksi vuosikerta... \$4.00 6 kuukautta... \$2.25
3 kuukautta... \$1.35 1 kuukausi... .50
Suomeen ja muulle ulkomaille:
Yksi vuosikerta... \$6.30 6 kuukautta... \$3.50

SUBSCRIPTION RATES:
In the United States and Canada
One year... \$4.00 Six months... \$2.25
Three months... \$1.35 One month... .50

Eräänlaisia kansalaisoikeuksia

Eräät optimistiset henkilöt ovat vieläkin sitä mieltä, että kaikkia kansalaisoikeuksia ei olekaan fiistetty, vaikkapa puhu, kokoontumis- ja painovapaus onkin rajoitettu mitättömiin. Äskettäin mainitsimme eräästä newyorkilaisesta tuomarista, joka selitti vapauden julistuksen levittämisenkin luvalliseksi ja vapautti miehen joka oli tuomittu 30 päivän vankeuteen siitä että oli levittänyt eräitä otteita vapauden julistuksesta.

Sellaisten oikeuksien saaminen riippuu nykyisin kuitenkin tuomareista. Yksityisissä tapauksissa ehkä sallitaan yleistenkin asiain arvostelu, mutta ahdistaa se nykyisin on. Sellainen teko kuin työläisten kehottaminen liittymään tukemaan toistensa vaatimuksia, saattaa saada eräänlaiset kihlo- ja isänmaalliset ainekset vallan ravon, ja ne voivat kiihottaa kiiohottavissaan olevat minkälaisia tekoihin tahansa, eikä niille ole siitä mitään edesvaatua.

Kansalaisoikeuksia kyllä on edelleen olemassa, mutta sellaisia joista työlläiset hyötyisivät, löytyy tuskin mistään. Lakko-vaartiointien on kielletty ja herat kuvernöörit tekevät kaikkien

saadakseen liittohallituksen käymään lakkoilaiden kimppuun oikein sotaväen avulla. Saha- ja metsätyö on peittelemättä, miten lakkoilaisia Saksassa aseteltaisi vastaan ja ammuttaisi kuten Roosevelt esitti tääläkin tehtäväksi silloin Moyer, Haywood ja Pettibone jutun aikana. Sellainen ei ole mitään sen vähempää kuin suorainen kehoitus väkivaltaisuuksiin, joiden tapahtumista sitte syytettäisiin lakkoilaisia.

Lakkoilaisia vainotaan kaikkialla, vieläpä yleisillä maanteilläkin, mutta suuret roistot eivät joudu mistään edesvastuuseen. Bisben ja muiden paikkakuntien hurjat eivät ole syyllisiä minkään tuomioistuimen edessä.

Kuuluisat salapoliisi- ja rikku-riihrmat saavat vapaasti lähellä tuhansia hurtta ihmisiä vain haluahan, kuten esim. Seattleen on nyt tuotu raitiotielakko rikkomaan, eikä sikäläisillä oikeusviranomaisilla ole mitään sellaista vastaan, mutta kun joutuk sikäläiset poliisit kieltäytyivät hurttamatista, niin heti oli tuomio valmis. Poliisin uniformin pukeutuneella ei ole ihmis-oikeuksiaakaan, puhumattakaan kansalaisoikeuksista.

Porvarillisilla sanomalehdillä on oikeus selittää lakkoilaiden ja i. w. w.-läisten kontolle jokainen roistontyö, jonka porvarien kätyrit panevat toimeen, mutta sosialistisella sanomalehdillä ei ole oikeutta sanoa totuutta; milloin se sen tekee, joutuu se sensuurin kitaan ja mennä postitusoikeutensa. Jo-kaisessa länsirannikon ja koko maankin porvarilehdessä on puhuttu puhumasta päästyäkin, miten vaatimuksia esittäneet työläiset ovat saksalaismielisiä ja toimivat hallitusta vastaan, mutta yhdessäkin niistä ei ole heitetty samaa syytettyä riistäjiä vastaan, joiden itsepitämys on vastuunalainen jokaisesta lakosta, sillä työläisten nyt esittämien vaatimusten suostuminen olisi lopettanut jokaisen lakon ja työt kävisivät täydellä voimalla.

Asettamalla sensuurin niin tiukaksi, että sosialistisen sanomalehdistön on mahdoton ilmestyä sellaisena kuin se muuten ilmestyy, avustaa hallitus itse niitä riistäjiä, jotka asettavat työpajat ennen seisomaan kuin suostuvat työläistensä järjesty-misvaatimuksiin ja korottavat heille hiukan palkkoja. Jos lakot siis ovat edullisia Saksalle, niin

toimii hallitus itse mieluummin saksalaisten hyväksi kuin oman työväestönsä.

Kansalaisoikeudetkin ovat vain luokkakoikeuksia ja siksi niitä voikin käyttää yksinomaan se luokka joka on vallassa.

Aseta vaatimuksia toveruudelle

Työväenluokalla, joka taistelee vapauden ja oikeuden voiton puolesta, on myös velvollisuus kasvatata itseään tähän tehtävään. Tähän kasvatukseen kuuluu ennen kaikkea uskollisuus itseään ja toisia kohtaan, uskollisuus päämääriä kohtaan ja suoruus saman päämäärän puolesta taistelevia ja samoista epäkohdista kärsiviä kohtaan.

Mutta usein petetään nämä yhteistä vihollista vastaan käyt-dyn taistelu ehdot.

Tässä suhteessa petävät ne, jotka lupovat yhteisestä asiasta ja avoimesti asettuvat vihollisten puolelle ja niiden palvelukseen, kun muut toverit käyttävät suoraan taistelun etujensa puolesta.

Pettävät myöskin ne, jotka antavat toveriensa kantaa koko taistelun taakan, jakean itse toverien ponnistusten hedelmät; ne ovat kinttipiikkejä, jotka eivät tahdo panna mitään alttiiksi, mutta joilla ei ole mitään sitä vastaan, että saavat etuja toisten kustannuksella.

Pettävät ne, jotka saavat luottamustehtäviä, joita käyttävät väärin omaksi hyödykseen ja sen kautta herättävät epäluuloa ja vastenmielisyyttä ja vaikeuksia saada toverita mukaan yhteiseen työhön.

Pettävät lopuksi ne matelija-luonteet, joilla ei ole selkärangan, vaan jotka ryömivät ja liukertelevat läpi elämän, ei kääremään luonnollisesta pakosta, vaan sen vuoksi, että se on yksi tapa hankkia niiden suosiot, joihin vallasta tai vaikutuksesta he voivat odottaa etuja itselleen ja päästä eteenpäin, miin hintaan hyvänsä.

Kaikki nämä ovat työväen vapautuksen vihollisia ja niitä löytyy keskuudessamme. Mutta aivan yleensä jäävät ne ilman sitä kohtelua, minkä ne ansaitsevat.

Ensimmäistä luokkaa kohtellaan ankrimmin, mutta on tapauksia, jolloin ei ole menetel-ty riittävällä ankaruudella.

Toiset ryhmät pettävät pääse-

vät useimmiten lievästi. Heidän kanssaan seurustellaan kuten muitenkin kanssa, eikä millään tavalla osoiteta, että ne ansaitsevat toisellaisen kohtelun.

Tämä on virhe, josta enem-män kuin kerran on huomautettu sekä kirjallisesti että suullisesti.

Sellaisten oijjoitten täytyy saada tuntea arvottomuutensa. Antaa heidän tuntea se eristämisen kautta.

Eristäkö, erottakaa pois joukosta ne, jotka esiintyvät pettureina ajomessa taistelussa; jotka koettavat päästä niistä uhrauksista, mitä järjestötyö vaatii, mutta joilla ei ole mitään sitä vastaan, että saavat tuon työn tuottamat hedelmät; jotka luottamustoimissaan ot-

lessaan varastavat toverilta sen mitä ne uhraavat järjestön hyväksi ja sen kautta vaikeuttavat agitaatioita järjestön hyväksi; jotka toveritensa selän takana tai avoimesti harjoittavat alhaista hihakoimista työntöijänsä kohtaan tai sellaisia henkilöitä kohtaan, joita he voivat toivoa joltain persoonallisista etuja, useimmiten toveriensa kustannuksella, luonteenpiirre, joka voi edellyttää mitä petosta hyvänsä.

Ottakaa kaikkilta näiltä pois toveriluottamus! Antaa heidän tuntea ulossyätyn yksinäisyyttä, parian halveksuttavaa asemaa.

Silloin ne mahdollisesti huomavat, että ovat mahdottomia kunnan ihmisten joukkoon. — Sw. Typograf-tidning.

lut heistä eivät alun alkain ole täysin hyväksyneet "Mailmankatsomuksia" otsakkeeksi. Joidenkin mielestä olisi "Mailmankatsauksia" parempi. Nyt on "Risutiinan Emeli" ajatellut, että "Mailmantollauksia" olisi yhtä käytännöllisempi. Silloin joutaisi se riidanalainen kolmas ässäkin vaikka Suomen asioihin, ninkuun kuin ne ovat pahasti kesken ratsausten.

Tosin Emeli myöntää, että "Mailmankatoomuksia" olisi nykyäänkin mukinmenevä otsake. Ajanmukainenkin nykyään, kun laivojakin niin paljon "katoaa" jauho- ja läskilasteineen sekä sitipäntsi parhaassa iässä olevia miehiä ihan mustanaan ryntäsi siihen vihovilmeiseen "kadotukseen". Melläkin miljoonat miehet jo odottelevat vuoroaan, milloin kadota ensin tältä mantereelta ja vihdoin koko pallolta.

Kilpakirjotusten aikana niin ahkerolla Toverin kirjeenvaihtajakin "kadonnut" useita, ja toisia on ruvennut murtottamaan katoamisvuoroaan. Jotkut farmiseutujen kirjeenvaihtajat kuuluvat syyskiä sanovan että he muka pelkäävät Kaapron "irvistelyä". Se on tietysti vain tekoisy. Eihän koiria koiran hännälle astu, tuumii Emeli: Kaapron on äskän tullut farmiseudulta ja on siis suostollinen farmarien mailmankatsomukselle. Farmarien mailmankatsomus on, että kanat munii — eihän sitä Kaapronkaan voi estää — ja lehmät lypsää, jos rehu riittää. Siinä ei kellään ole mitään irvistelemissä näin kallina aikana, ei ainakaan Astoriassa, jossa kaiken lisäksi maitolakkokin vallitsee.

Nuhteittomasti haasteltu, Risutiinan Emeli, laittamattomasti ja vil-naasti! Kättä sen päälle. — Kaapron.

**"LAILLISUUDEN HENGETTÄRE-
TA" SUOMESSA**

kirjottaa Kansan Lehdessä "Jussi":
Laillisuuden hengettäreen ovat taitelijat kuvanneet sopusointuisasti kehittyneeksi, lihavahvoksi naiseksi, jolla on voiman leijona vierellään. Se ei ole mikään näkiintynyt ja työn väsyttämää tehtaalaista, vaan uhkea, komea maalaisemäntä, jonka muodot ovat täydelliset, sellainen, josta rullastori voi sekä ylpeillä että häntä.

Se leijona taas on kärsä koholla saalista vaimuten, min-kä niskaan hypähtäisi hirvein kynsineen ja hampaineen; kaikille il-mansuunnille nuuskiva peto. Ku-vanhan kyllä muistatte.

Mutta taitelijat aina kaunistele-vat. Ne hakevat vain onnistunutta, "muotokausista, ihanteellista, tietenkin oman makunsa mukaan. Onko nyt muitten makuun tuollainen maalauskartanon pyyvelle emäntä? Eipä kai. Usannat pitävät kepeänkäi-tästä, kureliviin avulla erältä ruu-minoisiltaan alleivatusta naisesta.

Makusuloista ei ole syytä riidellä. Mutta naisihanteeksi ei ole myös-kään syytä hamotella lain henge-ttä. Ei se niin ihanteellinen ole. Se on ruma ja ikeä hengetär. Poh-jan akka harvahasmas. Se leijona menisi kyllä mullin, vaikka voisi senkin tilalla olla esim. poliisikoiria. Paremmiin vastaisi, kun leijonan ase-masta hengettäreen jalkainjuuressa

Missä lie nyt tuo lain hengetär? Se liitelee yli maan "etsien pesän sioa". Silloinhan on nyt asuntoja. Sillekin tuli ikävä olo vallankumouksen jälkeen, kuten kaikille muillekin ihmisille. Mutta takaisin se pyrki koteutumaan kovalla toululla. Se pitää hirveätä metellä pesäpaikkansa puolesta. Se kokoaa kuten Pohjan akka sliipsien päälle "sata miestä miekallista, tuhat uljasta urosta" hyökätäksensä kansanvaltaisen jär-jestyksen laivaa vastaan, missä vaka vanha Väinämöinen — kansa — pite-lee nyt peräsintä ja purjeita ohjailee.

Yleisiä uutisia

Chicagon 19 rautatien vaihdemiehet lakossa

(Jatkoa ensimmäiseltä sivulta)

"Switchmen's Union of North America", jonka miehiä myöskin on paljon Chicagon rata-piikoilla työssä, ei ole kutsunut jäseniään lakkoon, vaan pain vaitoan ottaen sen jäseniä as-tunut lakkoon menneitten, toi-teen järjestöön kuuluvien vaihdemiesten tilalle.

Useitten sivusta katselijoitten mielestä on Chicagon ratapihoil-lain vallitseva lakko yhtä suuresa määrässä taistelua kahden eri työläisten järjestön, kuin taistelua työläisten ja työnantajien välillä.

Myöhemmin tänään iltapäivällä ilmotti F. E. Heberling, Switchmen's union of North American, Buffalo, N. Y., asuva presidentti, että Brotherhood of Rail-way Trainmen union miehet oli-vat suuresti liioitelleet lakkoilais-ten lukua ilmaistessaan, sillä kaikki hänen alaisensa union miehet olivat kieltäytyneet menemästä lakkoon. Samalla kui-tenkin ilmoittaa samainen union presidentti, että muualta kyllä-kään ei tulla lisää vaihdemiehiä lakkoalueelle tuottamaan, vai-kakin on erimielisyyksiä vallalla hänen edustamansa ja lakossa olevan union välillä.

Lakkoja ovat liittovaltiotien virkaikijat pitäneet hyvin tar-koin "silmällä, sillä valtion tilauksia on tällä kertaa suuret määrät tulossa länneltä itään. "Ja jos valtion varastoja tullaan hävitettävän lakon aikana, niin tulevat liittohallituksen sotilas-viranomaiset viivyttelemättä ryhtymään toimenpiteisiin omaisuuden suojelemiseksi."

KUOLLUT.

Vancouver, B. C., heinäk. 27 p. Täällä aamuna kuoli täällä tunnetun kansalaisemme Aappo Kärmeäkankaan vaimo Anna Katri Kärmeäkangas, 49 vuoden

KAHDEKSANNENTOISTA VUOSISADAN PERINTÖ

Ranskalaisesta utopistista Charles Fourierista julkaisemansa tutkielman esipuheessa esittää Aug. Bebel 18:n vuosisadan kulttuurikehtyksen suuntaavivat. Tuon mielenkiintoisen historiallisen kirjoituksen pääkohdat esitetään seuraavassa suomalaiselle lukijalle:

Kahdeksastoista vuosisata on mitä ihmiskunnan kehityskausia, joihin kulttuurihistorian tutkijan katse mielenkiintoisena pysähtyy. Uskonpuhdistusta seuranneet taistelut kuluttivat pitkiä ajoiksi kansanjoukkojen kehitysvai-mat. Saksan maaruhtinaat olivat käyttäneet uskonpuhdistuksen verhoa hyväkseen vahvistakseen valtaansa saamalla pikku-aatelin alaiseksen, kukistamalla papiston vallan ja takavariokimalla luostarien ja kirkon maat. Näitä "uskonsotia" seurasi Sak-san köyhäntymien ja voimatto-muus, johon maailman kauppaa-väylien siirrähtäminen jo oli a-lun antanut.

Ranskassa synnytti uskonpuh-distusaika luogenottisen porva-riston ja monivaltaisen aatelin taistelun keskittyvää kuningas-valtaa vastaan, joka pitkien kamppailujen jälkeen voitti, olen sen loistavimpana ja samalla raskaimmin painavana edustajana Louis XIV. Nuo 16:n ja 17:n vuosisadan suuret sisäiset ja ulkonaiset taistelut eha-sivat aineellista ja henkistä edis-tystä suuresti. Mutta 18:s vuosi-sata tarjoo toisenlaisen kuvan. Ranska oli silloin inhimillisen edis-tyksen kehto kaikilla aloilla ja kehitti se sellaisen henkisen

elämän täydellisyyden ja loiston, jolla ei siihen asti ollut vertaa. Ihmiset ikäänkuin kasvoivat o-man mittansa yli ja panivat ko-ko sivistysmaailman henget sekä sydämet liikkeelle. Ranska on saattanut paljon syntyiäkin tehdä, mutta ne palvelukset, jotka se 18:lla vuosisadalla ihmiskunnalle suoritti, tekevät sen unohtumat-omaksi.

Louis XIV:n kuollessa oli maan aineellinen ja henkinen tuhon partaalla. Mutta vähitellen elpyi eteenpäin kaupunkien elämä, siellä kun aatelin ja papiston valta vähimmin painoi. Sivisty-neet miehet, jotka pyrkivät ke-hittämään maan voimia, riensi-vät yli Kanaalin Englantiin tut-kimaan kansalaismäärää, johon ei kotimaassa tilaisuutta ollut. Ko-tenneuma alkoiivat he työn, joka vähitellen koversi feodalis-min ja itsevaltiuden alta maape-rän ja vuosisadan lopulla johti jättiläisromahdukseen saattaen Euroopan vavahtelevaan liitoksi myöten.

Kuninkuus oli joutunut heik-koihin käsiin, papisto ja aateli niin turmeluneet, että niiden vä-hemmistö, oma luokkaansa in-hoten, alkoi leikkiiä uusien vir-tausten tuella, jonka vaaraa ei käsittänyt. Ja niin saavuttivat uuden ajan miehet kumousaat-teleen kuulijoita sielläkin, missä vähemmän odottaa siki. Mut-ta porvaristonkin oli vallannut, tyytymättömyyden henki, joka vihdoin paisui kaikkineleäväksi virraksi.

Porvaristo, vailla valtiollista

valtaa ja persoonallisen vapau-den takeita, etuoikeutettujen hal-vekumana, vanhan ammattikun-takantenten ahdistamana, ja nä-hdessään hyvin tullaavan väki-välistä verotuskäytäntöä köötuja rikkaita, joihin alhaista usua aatteita jotka heittivät vanhat esteet ja uskot arvoittelulle al-tiiksi ja uulitivat läikkäisevissä kirkkainsa vapauden, oikeuden, -asaarvon ja rikkauten vaikatun-paan taloa.

Kun jostakin yhteiskunnassa o-t ovat kehittyneet siihen suuri-ka, että sen osakkaittenkin suuri enemmistö on oloihin tyytymä-tön ja kanoaa parempia, eivät vanhat olo-je ajan pitkään säi-lytettävissä. Olkoon vain, että kansan suurilla joukoilla ei alus-sa ole tyyn silviltä tie, mille on lähdettävä, eikä taistelukei-ten, tulla on kuitenkin hetki, jolloin ne äikeellisenä voimalla väistomaisesti painautuvat tolal-leen ja panevat tietoiset ja tie-tävät puhe-orinaan liikkeelle. Johtajat ovat niissä oloissa vain väkkipappaita, jotka joutuvat si-vuun, kun heidän päähänsä pistä-tään ruveta "johtamaan" liikettä päähuipistojensa mukaan, risti-riidassa sen osallisten etujen kanssa. Jokaisen suuren yhteis-kunnallisen muistituksen edellä käymistillä, joka olojen mu-kään kestää pitemmän tai lyhy-emmän ajan, ja jos tuollainen liike pääsee ryöpsähtämään yli määränsä, s. o. ohi todellisten valtasuhteiden painopisteen, niin seuraa taka-isku. Näennäisesti on-tähän asti joka vallankumousta seurannut taantumus, mutta tosi-

asiallisesti on liike vain palannut luonnolliseen tasapainotilaansa, joka kuitenkin aina on ennen ku-mousta vallinneita oloja tuntu-vasti edelläpäin.

Taantumus seuraa aina, kun jokin liike, vaikka tietämättäänkin johtaa uuteen luokkavaltaan. Se voi jädä tulematta vasta kun voittoa se toimen liike, jonka ko-ko olemus tähtää kaiken luokka-vallan sivuttamiseen ja jonka täytyy hävittää kaikkinaisen yh-teiskunnallinen ja valtiollinen herruus.

Tähänastiset määräänsä pää-seet kumouksliikkeet ovat olleet ensinmainittua laatua, eikä Rans-kan suuri vallankumous voinut sitä kohtaloa välttää. Porvaris-kun luokkaliikkeenä oli sen lopul-ta käännettävä omia sisäisiä ku-mousaikeuksiaan vastaan, suur-porvariston edut jäivät ratkaise-van voitoite ja heittäytyivät ne sisäisten ristiriitain pelosta kon-sullivallan ja keisaruden sotilas-diktatuuriin turviin saadakseen rauhasa nauttia saavutuksiaan.

Kumouksen edellä kohdistui Ranskassa taistelu koko vanhan järjestelman perusteita, kirkkoa, aateita, itsevaltiutta, verotus-kasvatusta ja omistustuotoja vas-taan. Yhä rohkeimmiksi kävivät hyökkäykset. Uusia yhteiskunta-muotoja, esitettiin. Luonnontie-tteen ja filosofian joka ala oteti-ttiin radikaalisen käsittelyn alai-seksi. Valtion ja kirkon toimeen-painamat vänot valoivat vain ol-jyja tuleen. Vankeus, karkotuk-set, ki-jän kieltäminen ja poltta-miset — kaikki turhaa. Vallan-kumouksen aivotkoikoina ei maas-

sa ollut yhtään merkisevää kir-jailijaa, joka ei olisi ykänlissa ta maanpaessa. Voltaire, Mon-tesquieu, Rousseau, Diderot y.m. joutuivat rousaan alaiseiksi. Toiset, kuten Hallbach, Helvetius ja Turgot väittivät vänot vain si-ten, että kirjottivat salanimellä jättä nimä hertkna, jolloin vanha jär-jestelmä oli liian heikkona. V. 1751 täytyi Buffonin luonnontie-teensä jultaisessaan Pariisin un-lamulusopilliselle tiedekunnalle vakuuttaa että se ei ole ristiriidassa raamatun luomiskertomuk-sen kanssa. Kuulu ensyklopedia (tietokirja) kiellettiin, koska se heritti uskottomuuden ja kapi-onomisen henkeä. Mutta nämä keinot eivät pelastaneet järjestel-mää.

Liike oli vihdoin saavuttanut riippunsa ja yhteiskunta jano-si tekoja. Puolittaisilla myönnytyksillä ja pikkumaisilla tempuilla yritti hovi torjua myrskyä, joka pian puhkesi. Emme voi tässä kuvailia Ranskan vallankumousta. Mainitsemme vain pääpiirteet. Kansalliskokous piti ensin ku-ninkuuden säilyttämistä selvänä, mutta ajautui aikomuksiaan pi-temmälle. Konventti oli jo tasa-valtalainen, joakkojen häty, eli-narpedien puute, työttömyys, ko-ronkiskonta, epäluulo, vallanpi-täjiä vastaan pitävät paloa vireil-jä. Kuningasmiehisten ja pappien koti- ja ulkomaiset juonet, jotka nakuivat tuhotta voitoit, kihdyt-tivät kansaa. Vanhain verojen laikkaus oli tyhjentyänt val-tion kassat, joten jouduttiin pa-nemaan liikkeelle paperirahan, assignaatteja, joiden oli määrä

tuessa oli ollut olemassa muuan salaperäinen olo, joka henkenä väkkyi vetten päällä, tarttui suunnitelmiin pirullisen kylmä-verisenä, niitä edisti tai tuhosi oman etujensa mukaan, ollen samalla kaikkien nähtävällä ja hutaen näkymättömänä — pää-oma. Kapitali oli kumouksen luomaiin rautioiden altakin saa-liinsa kaapannut: se yksin oli valtion sias ja ulkoasioista voit-toa vetänyt; se oli osannut tehdä mynttiä maatilain takavari-koimisesta, paperirahan kurssista, elintarvekeinotteluista, raja-hinnoista, sotahankinnoista, tuontikielloista — kaikesta. Val-lankumouksen verinäytemien keskellä laski se kylmäverisesti rahojaan. Sen asiamiehiä oli klubeissa, eduskunnissa hallitukse-sa, maaseudulle lähetettyjen toi-mitsijain joukossa, armeijan han-kinnossa ja johdossa, vallattujen alueiden hallinnoissa ja se kaari suunnattomia voittoja, vietti riemuhullaa sellaista kuin tuskin koskaan ennen ja jälkeen. Oma-isuuksia kasvoi kuin sienia sa-teella, keinotellen tunkeutui joka alalle ja sen ylistäjät suitsittivat tämän mailloista parhaan mainetta. Ja kun vallankumous-aikana oli Rousseauin hyveoppiin mukaan ellyte kohtuullisesti, mässättiin nyt yli kaikkien rajo-jen.

Mutta kansan suuret joukot o-livat taas ikmeen alla, sen pojat teistelivat intoelmin kaikissa maissa, ja vapautunut pienpor-vari sekä talonpoika kantoivat veronsa porvarillis-keisarilliselle komendelle Napoleonin "kunni-akkaan" valtikaa alla.